

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
DAWNIEJ INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ PAN

KWARTALNIK
HISTORII KULTURY
MATERIALNEJ

ROK LXV

WARSZAWA 2017

NR 3

REDAKCJA I KOMITET REDAKCYJNY

Redaktor — Elżbieta Mazur (IAE PAN)
Zastępcy Redaktora — Magdalena Bis (IAE PAN), Martyna Milewska (IA UW)
Sekretarze Redakcji — Jakub Kosiorek (IAE PAN), Ludmiła Paderewska (IAE PAN *emeritus*)
Członkowie Komitetu — Maria Bogucka (IH PAN *emeritus*), Jarosław Dumanowski (UMK),
Andrzej Janeczek (IAE PAN), Jan Klápště (Univerzita Karlova w Pradze),
Andrzej Klonder (IAE PAN), Elżbieta Kowalczyk-Heyman (IA UW *emeritus*),
Jerzy Kowalczyk (ISz PAN *emeritus*),
Jerzy Kruppé (IA UW *emeritus*), Raimo Pullat (Tallinn University *emeritus*),
Wojciech Szymański (IAE PAN *emeritus*), Andrzej Wyrobisz (IHS UW *emeritus*)

Adres Redakcji:
„Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
00-140 Warszawa, Al. Solidarności 105, pok. 121
Adres strony internetowej: www.iaepan.edu.pl
(zakładka: Wydawnictwa → Kwartalnik Historii Kultury Materialnej)
e-mail: kwartalnik@iaepan.edu.pl
tel. 22 620 28 84 w. 146

Wydawca:
Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk
00-140 Warszawa, Al. Solidarności 105
e-mail: director@iaepan.edu.pl
tel. 22 620-28-84

Wykaz recenzentów artykułów opublikowanych w roczniku 2016:

Jerzy Kruppé (Uniwersytet Warszawski)
Marta Młynarska-Kaletyn (IAE PAN)
Maria Nietyksza (Uniwersytet Warszawski)
Patrycja Prządka-Giersz (Uniwersytet Warszawski)
Piotr Taracha (Uniwersytet Warszawski)
Jerzy Urwanowicz (Uniwersytet w Białymstoku)

Skład i łamanie:
Krzysztof Anuszewski, tel. 22 629 44 78

Druk i oprawa:
Partner Poligrafia sp. z o.o.
ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

Nakład 300 egz. Arkuszy wydawniczych 13,5. Papier offset 80 g.
Oddano do składania w sierpniu 2017 r., druk ukończono
w październiku 2017 r.

SPIS TREŚCI

STUDIA I MATERIAŁY

M i r o s ł a w M a r c i n k o w s k i, Wyroby fajansowe z manufaktur w Królewcu (koniec XVII–początek XIX w.)	295
J o a n n a D ą b a l, Angielskie fajanse dekorowane motywem wierzby (<i>Willow pattern</i>) w świetle badań archeologicznych w Gdańsku	309
A n d r z e j K o w a l c z y k, Znaleźiska nowożytnych naczyń kamionkowych z badań wykopaliskowych z terenu Polski	319
E w e l i n a W i ę c e k, Butelki kamionkowe znalezione na terenie Apteki Królewskiej w Warszawie	331
A l e k s a n d r a L i s, Zasób źródeł archeologicznych dla studiów nad garncarstwem nowożytnym na Mazowszu	343
N a t a l i a R u d y k a, Kołty jako element sztuki jubilerskiej dawnej Rusi. Stan i perspektywy badań	353
M a g d a l e n a B i s, Nowożytne naczynia szklane znalezione w Warszawie — możliwości i ograniczenia badań	371
E l ź b i e t a M a z u r, Warszawa przełomu XIX i XX wieku we wspomnieniach pań z kręgu zamożnej inteligencji — Jadwigi Waydel-Dmochowskiej i Stefanii Podhorskiej-Okolów	397

RECENZJE

<i>Partizipitive Erinnerungsräume. Dialogische Wissensbildung in Museen und Ausstellungen</i> , red. Felix Ackermann, Anna Boroffka, Gregor H. Lersch — Camilla Badstübner-Kizik, Edmund Kizik	407
Piotr Plisiecki, <i>Młyny wodne w województwie lubelskim (do schyłku XVI wieku)</i> — Elżbieta Kowalczyk-Heyman, Tomasz Związek	410
Marian Surdacki, <i>Opieka społeczna w Polsce do końca XVIII wieku</i> — Tadeusz Srogosz	420
Maciej Trzeciecki, <i>Ceramika płocka między XI a XIX wiekiem. Studium archeologiczne</i> — Dariusz Poliński	423

SPRAWOZDANIA I ZAPISKI

Mariusz Lubczyński, <i>Szlachta powiatu ksiąskiego za ostatnich Jagiellonów. Struktura majątkowa</i> — Piotr Kardys	431
Daria Bręczewska-Kulesza, Agnieszka Wysocka, <i>Sielanka bydgoska „dzielnica ogród”</i> — Elżbieta Mazur	433

KRONIKA NAUKOWA

Mazowieckie Spotkania Archeologiczne. Spotkanie 3 — „Archeologia i historia żydowskiego Mazowsza”, Warszawa, 21 marca 2017 r. — K a l i n a S k ó r a 435

Aleksandra Lis

Zasób źródeł archeologicznych dla studiów nad garncarstwem nowożytnym na Mazowszu

Zagadnienia dotyczące morfologii, technologii oraz zdobnictwa nowożytnych naczyń ceramicznych są coraz częściej szerzej omawiane w polskim piśmiennictwie przedmiotu. Jednak dotychczas nie powstały żadne publikacje poświęcone choćby próbom całościowego ich opracowania dla poszczególnych regionów Polski. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie zasobu źródeł archeologicznych, które można wykorzystać do studiów nad garncarstwem mazowieckim w czasach nowożytnych.

W tym celu starałam się zebrać i zestawić wszelkie informacje dotyczące nowożytnych naczyń ceramicznych pochodzących z prowadzonych na obszarze Mazowsza badań wykopaliskowych (ryc. 1). Prezentowane zestawienie zawiera prace zarówno ogłoszone drukiem¹, jak

¹ R. Cędrowski, *Miasta Południowego Mazowsza Czernsk — Góra Kalwaria — Mińsk Mazowiecki w świetle badań archeologicznych*, „Rocznik Mazowiecki”, R. 13, 2001, s. 122–135; L. Eberle, *Badania w Warszawie-Pradze na stanowisku Ratuszowa 5 w 1966 r.*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXIV, z. 2, 1969, s. 285–288; J. Gąsowski, J. Okulicz, *Poszukiwania archeologiczne wczesnośredniowiecznego Jazdowa*, „Warszawskie Materiały Archeologiczne”, t. III, 1968, s. 13–44; B. Gierlach, *Góra Zamkowa w Wyszogrodzie w świetle prac wykopaliskowych w latach 1959–1960*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXI, 1965, s. 380–390; O. Gierlach, *Ceramika XVII i XVIII wieków*, „Warszawskie Materiały Archeologiczne”, t. I, 1966, s. 112–140; tejsze, *Ceramika wieków XVII i XVIII*, tamże, t. VI, 1969–1971, s. 289–336; O. Gierlach, B. Gierlach, *Badania na tzw. Gnojnej Górze w Warszawie w latach 1962–68*, tamże, t. III, 1968, s. 33–45; tychże, *Ceramika XVI wieku w Warszawie*, tamże, t. III, 1968, s. 25–33; K. Janiszowski, *Ceramika XVI wieku*, tamże, t. I, 1966, s. 50–111; tenże, *Ceramika XVI wieku*, tamże, t. VI, 1969–1971, s. 193–288; tenże, *Odkrycie średniowiecznego osadnictwa na obszarze jurydyki nowożytności*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXIV, z. 3–4, 1969, s. 254–257; A. Kosiorek, „*Dwór na kopcu*” w Borówku. *Wyniki badań archeologicznych*, „Prace i Materiały Muzeum Miasta Zgierza”, t. III–IV, 1998–2002, s. 223–239; K. Meyza, *Pseudomajolika znaleziona na terenie Starego Miasta i Zamku Królewskiego*, „Kronika Zamkowa”, R. 1 (23), 1991, s. 91–117; tejsze, *17th century marbled pottery from Warsaw and its origins*, [w:] *Imported or locally produced pottery. Methods of identification and analysis*, red. A. Buko, W. Pela, Warszawa 1997, s. 125–138; tejsze, *Błonie — miasto, w świetle badań archeologicznych*, „Rocznik Mazowiecki”, R. 13, 2001, s. 137–145; M. Mierosławski, *Pseudomajolika XVI–XVII w. z Zamku Królewskiego w Warszawie*, „Rocznik Warszawski”, t. XV, 1979, s. 139–153; T. Morysiński, *Z problematyki badań nad średniowieczną ceramiką z Wilanowa*, Monument. Studia i Materiały Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, t. 1, 2004, s. 161–174; tenże, *Naczynia nowożytne gliniane z Komorowa, Ruśca i Strzeniówki*, tamże, t. 2, 2005, s. 375–414; U. Perlikowska-Puszkarska, *Serock w świetle badań wykopaliskowych i nadzorów archeologicznych*, „Rocznik Mazowiecki”, R. 13, 2001, s. 111–120; M. Sekuła, *Naczynia gliniane z początku XIX w. z wykopalisk w piwnicy pod Blachą w Warszawie*, „Kw.HKM”, R. LII, 2004, nr 4, s. 435–451; M. Starski, *Nowożytne naczynia ceramiczne z badań północnej pierzei na placu Teatralnym w Warszawie*, Archeologia dawnej Warszawy, t. III, red. W. Pela, Warszawa 2013, s. 134–185; P. Świątkiewicz, *Murowany dwór „na kopcu” w Gaju Nowym, Gm. Św. Małgorzata, woj. plockie*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria archeologiczna”, t. 37–38, 1991/1992, s. 265–302; tenże, *Badania sondażowe umocnień ziemnych zamku arcybiskupów w Łowiczu w 1993 r.*, „Prace i Materiały Muzeum Miasta Zgierza”, t. II, 1997, s. 201–218; A. Świechowska, R. Dukwicz, *Warsztat garncarski z końca XVII w.*, [w:] *Szkieł staromiejskie*, red. O. Puciata i in., Warszawa 1955, s. 151–160; M. Trzecicki, *Ceramika plocka między XI a XIX wiekiem*, Warszawa 2016.

Ryc. 1. Mapa lokalizacji stanowisk archeologicznych z Mazowsza, na których w toku badań archeologicznych odkryto nowożytnie naczynia ceramiczne. Oprac. A. Lis

Fig. 1. A map of archaeological sites in Mazovia, in which modern-period pottery was excavated. Compiled by A. Lis

i pozostające w formie maszynopisów w archiwach delegatur Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz w archiwum Ciechanowskiego Towarzystwa Naukowego w Ciechanowie². Omawiany obszar obejmuje Mazowsze właściwe, składające się z trzech późniejszych województw — mazowieckiego, płockiego i rawskiego, których granice ukształtowały się w XVI stuleciu³. Granice chronologiczne omawianych źródeł obejmują okres od połowy XVI wieku po XIX wiek⁴.

Dotychczas na Mazowszu przebadano wykopaliskowo niewiele stanowisk o metryce wyłącznie nowożytnej⁵, a jeszcze mniej z nich doczekało się publikacji wyników badań lub szerszego ich opracowania. Najwięcej publikacji ukazało się w związku z badaniami prowadzonymi na terenie Warszawy⁶. Pozostały obszar Mazowsza jest pod tym względem znacznie słabiej rozpoznany.

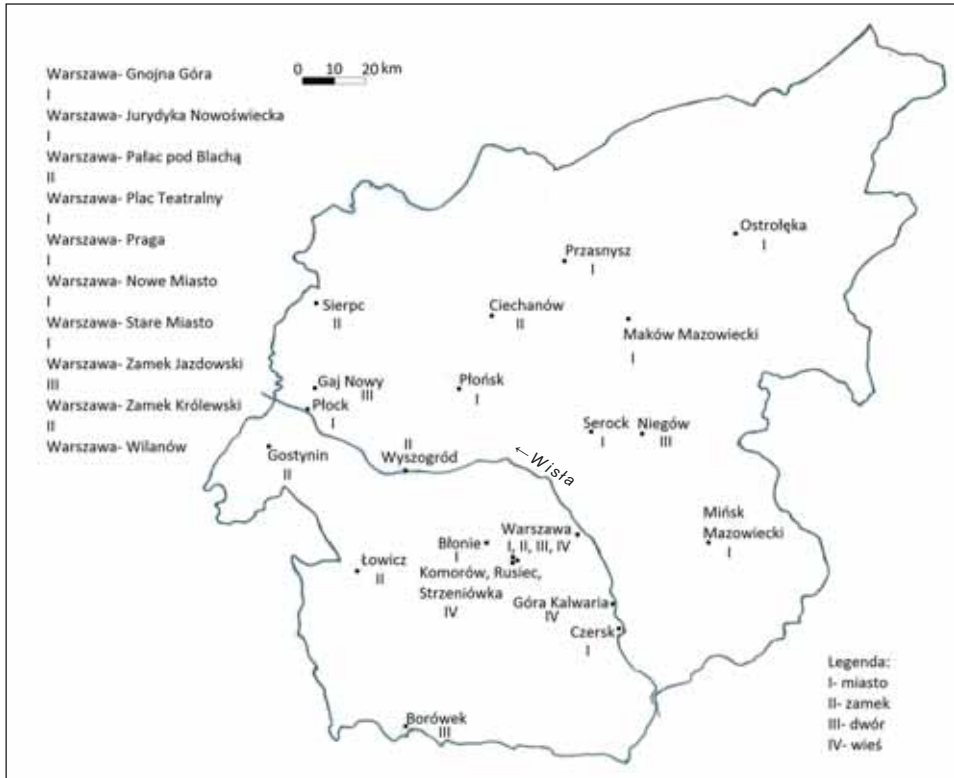
² Patrz aneksy: R. Cędrowski 1998; 1999; 2000a; 2000b; 2001a; 2001b; 2003; 2007; R. Cędrowski, A. Smoliński 1995a; 1995b; R. Cędrowski i in. 1995; 1996; M. Olędzki 1981; T. Olszacki, A. Rożański 2015; M. Pikulińska-Ciuk 1980; 1984; E. Rytter 1990; A. Smoliński A. 1996–1997; A. Smoliński i in. 2016; A. Smoliński, H. Zaborowska 1999; M. Trzecicki, M. Gładki 2006; H. Zaborowska i in. 1997.

³ S. Pazyra, *Geneza i rozwój miast mazowieckich*, Warszawa 1959, s. 6–7.

⁴ Por. J. Kruppé, *Garncarstwo późnośredniowieczne w Polsce*, Warszawa 1981, s. 49.

⁵ Por. M. Starski, B. Wiśniewski, A. Jarosz, *Bibliografia archeologiczna Mazowsza i Podlasia za lata 1968–2003*, „Warszawskie Materiały Archeologiczne”, t. IX, 2003, s. 219–323.

⁶ L. Eberle, op. cit., s. 285–288; J. Gąssowski, J. Okulicz, op. cit., s. 13–44; O. Gierlach, *Ceramika...*, s. 112–140; tejsze, *Ceramika wieków...*, s. 289–336; O. Gierlach, B. Gierlach, *Badania na tzw. Gnojnej Górze...*

Ryc. 2. Mapa znalezisk nowożytnych naczyń ceramicznych z Mazowsza według różnych kategorii stanowisk archeologicznych. Oprac. A. Lis

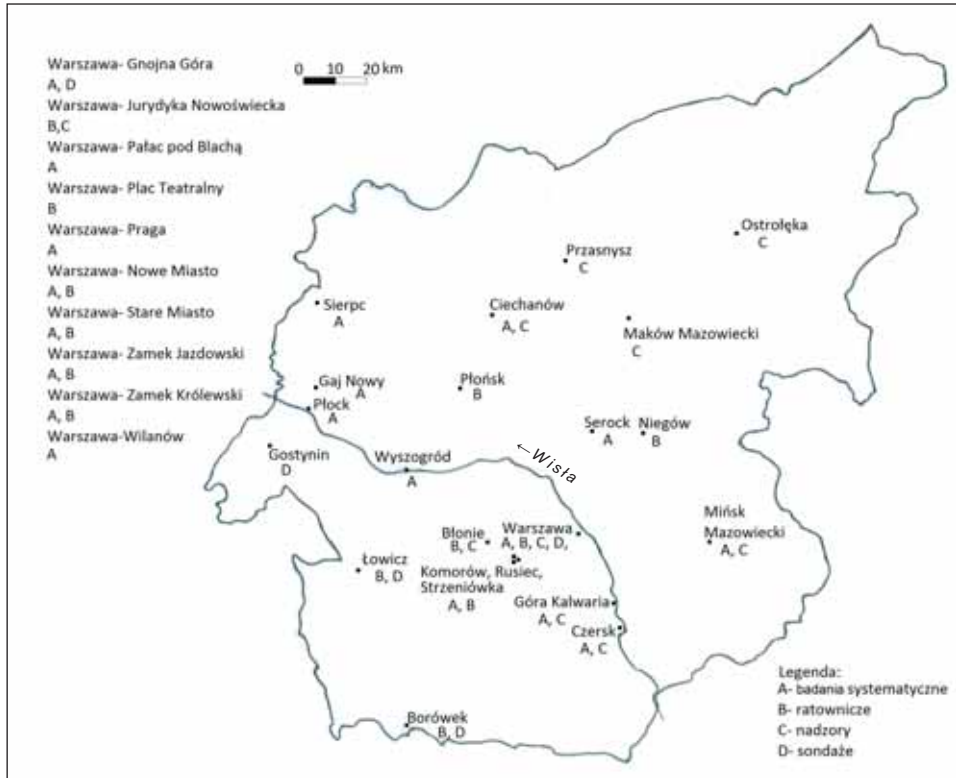
Fig. 2. A map of modern-period pottery finds in Mazovia according to categories of archaeological sites. Compiled by A. Lis

Znaleziska fragmentów naczyń ceramicznych, stanowiące podstawę źródłową niniejszych rozważań, pochodzą z czterech różnych kategorii stanowisk — miast, zamków, dworów oraz wsi (ryc. 2). Najwięcej informacji dotyczy wykopaliisk prowadzonych w miastach, w mniejszej liczbie na zamkach. Opracowania dotyczące nowożytnych naczyń z dworów publikowano dotychczas jeszcze rzadziej. Nieliczne są także informacje o zabytkach tego rodzaju odkrytych podczas badań archeologicznych wsi.

Na wymienionych stanowiskach prowadzono prace wykopaliiskowe zarówno systematyczne, jak i ratownicze, nadzory oraz sondáže (ryc. 3). Prawie połowę przebadano systematycznie, co podnosi wartość pozyskanych znalezisk. Prace ratownicze i nadzory prowadzono na mniejszej liczbie stanowisk, sporadycznie miały one charakter sondáže.

Wśród zgromadzonych publikacji, prezentujących informacje o nowożytnych naczyniach ceramicznych uzyskanych w toku prac wykopaliiskowych, czy to wydrukowanych, czy pozo-

s. 33–45; tychże, *Ceramika...*, s. 25–33; K. Janiszowski, *Ceramika XVI wieku*, 1966, s. 50–111; tenże, *Ceramika XVI wieku*, 1969–1971, s. 193–288; tenże, *Odkrycie średniowiecznego osadnictwa...*, s. 254–257; K. Meyza, *17th century marbled pottery...*, s. 125–138; M. Mierosławski, op. cit., s. 139–153; T. Morysiński, *Z problematyki badań...*, s. 161–174; M. Sekuła, op. cit., s. 435–451; M. Starski, op. cit., s. 134–185; A. Świechowska, R. Dukwicz, op. cit., s. 151–160.

Ryc. 3. Mapa znalezisk nowożytnych naczyń ceramicznych z Mazowsza z badań archeologicznych o różnym charakterze. Oprac. A. Lis

Fig. 3. A map of modern-period pottery finds in Mazovia according to different types of archaeological research. Compiled by A. Lis

stających w archiwach delegatur Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ponad połowę stanowią sprawozdania zawierające o nich jedynie wzmianki (ryc. 4). Część zawiera wyłącznie rysunki wyrobów glinianych⁷, niektóre ich krótkie opisy⁸ albo tabele o zgromadzonych znaleziskach⁹. Nieco rzadsze są monograficzne opracowania zabytków, zawierające ich bardzo gruntowne analizy, zarówno w formie osobnych publikacji książkowych, jak i artykułów, stanowiących ich część. Większość z nich dotyczy Warszawy.

Najwięcej nowożytnych naczyń ceramicznych z obszaru Mazowsza znanych z prac wykopaliskowych datuje się na okres od około połowy XVI wieku do końca XVIII wieku. Nieliczne przykłady pochodzą z czasów późniejszych (ryc. 5). Wynika to w dużej mierze ze znacznej fragmentaryzacji nawarstwień z XIX i XX w., która uniemożliwia analizę zgromadzonych zabytków¹⁰.

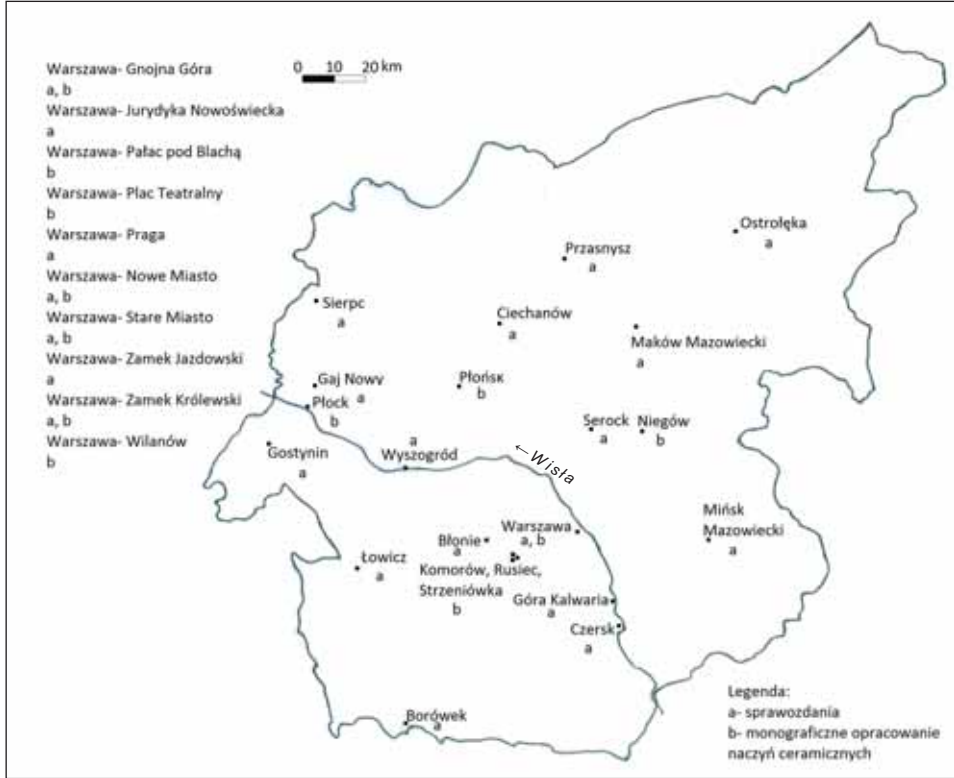
Mimo wielu niedostatków, baza źródłowa, którą udało się zgromadzić, pozwala wysnuć pewne robocze wnioski dotyczące zasobu analizowanych tu źródeł archeologicznych. Na naj-

⁷ Por. R. Cędrowski, *Miasta Południowego Mazowsza...*, s. 122–135.

⁸ Por. Aneks — T. Olszacki, A. Rożański 2015.

⁹ Por. Aneks — M. Olędzki 1981.

¹⁰ Por. Aneks — M. Pikulińska-Ciuk 1980; 1984.

Ryc. 4. Mapa znalezisk nowożytnych naczyń ceramicznych z Mazowsza według charakteru publikacji, z jakich pochodzą. Oprac. A. Lis

Fig. 4. A map of modern-period pottery finds in Mazovia according to different types of publications in which they were described. Compiled by A. Lis

większej liczbie stanowisk najczęściej znajdowane są zabytki określane jako naczynia ceglaste oraz siwe (ryc. 6, 7). Nieco mniej liczne są ceglaste polewane (określane czasem jako glazurwane). Wyroby białe lub kremowe odnotowane zostały w opracowaniach z połowy przebadanych stanowisk. Na większości z nich, między innymi w Ostrołęce¹¹, Przasnyszu¹², Makowie Mazowieckim¹³, Mińsku Mazowieckim¹⁴ oraz Niegowie¹⁵, odkryto niewielką liczbę takich zabytków. Czwartą pod względem popularności grupą wyrobów są naczynia pseudomajolikowe oraz porcelanowe i fajansowe. Jeszcze rzadsze są znaleziska naczyń kamionkowych, białych polewanych oraz brunatnych, a także pseudofajansowych oraz majolikowych. Co do części stanowisk, w opublikowanych dotychczas sprawozdaniach z badań terenowych w ogóle nie określono, jakie gatunki ceramiki zostały wydobyte podczas prac, a jedynie zaprezentowano rysunki wy-

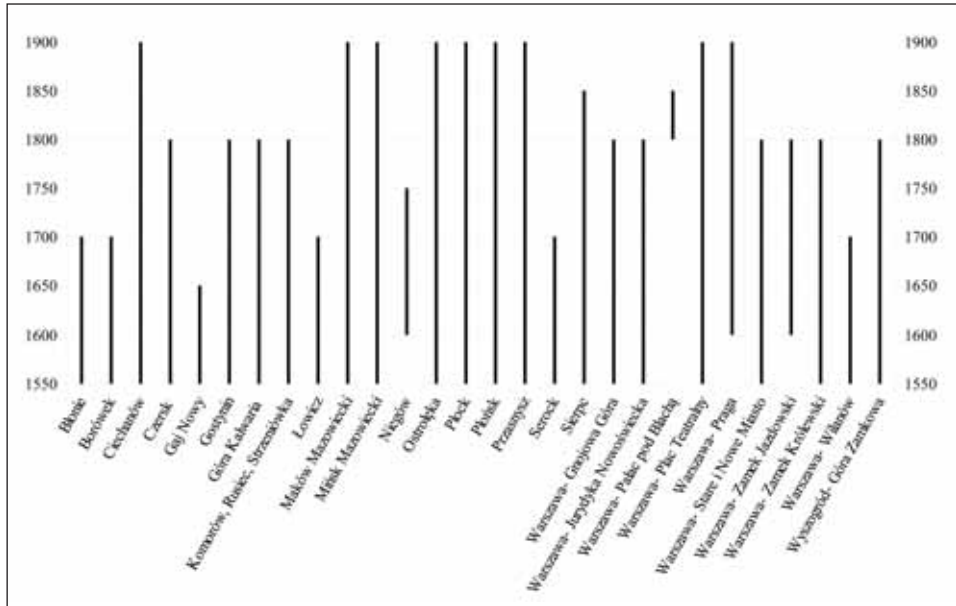
¹¹ Por. Aneks — R. Cędrowski 1999; 2003; 2007; R. Cędrowski i in. 1995; 1996; A. Smoliński 1996–1997; H. Zaborowska i in. 1997.

¹² Por. Aneks — R. Cędrowski 2001a; 2001b.

¹³ Por. Aneks — R. Cędrowski 2000b; R. Cędrowski, A. Smoliński 1995a; 1995b; A. Smoliński, H. Zaborowska 1999.

¹⁴ Por. Aneks — R. Cędrowski 1998; 2000a.

¹⁵ Por. Aneks — M. Trzeciecki, M. Gładki 2006.

Ryc. 5. Datowanie omawianych zbiorów nowożytnych naczyń ceramicznych z Mazowsza.
Oprac. A. Lis

Fig. 5. The dating of the discussed sets of modern-period pottery finds in Mazovia.
Compiled by A. Lis

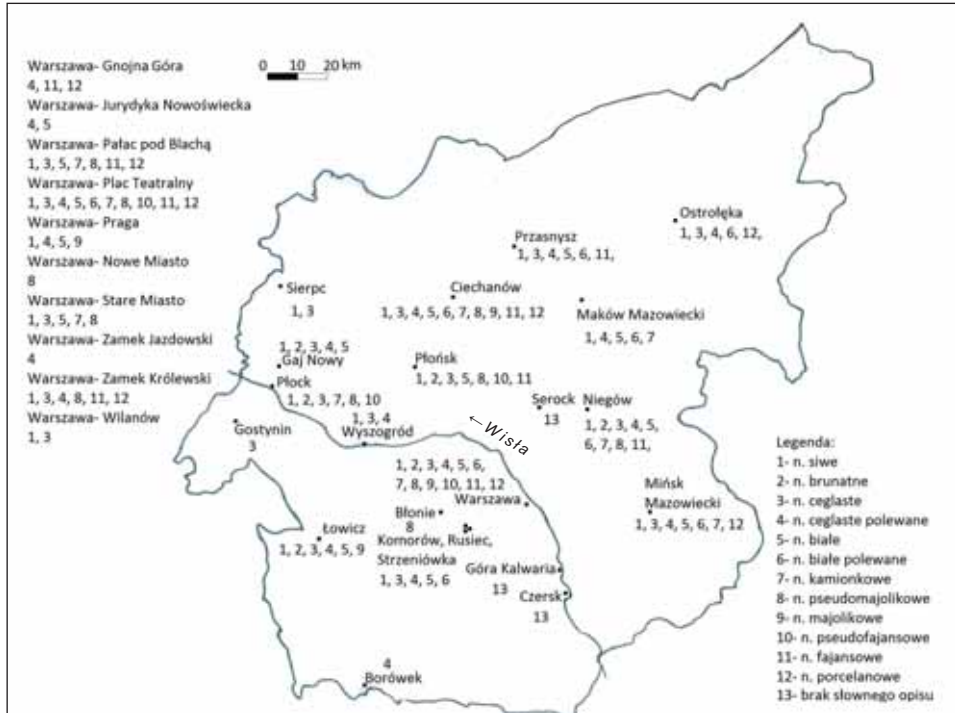
branych naczyń. W niektórych opracowaniach posłużono się określeniami takimi jak grupa AD, DA, Dd czy Db, niemniej ich lektura pozwoliła wskazać gatunki prezentowanych wyrobów¹⁶. Czasami używano też dość zagadkowych określeń, takich jak ceramika ceglasto-różowa¹⁷.

Najbardziej zróżnicowane zbiory naczyń uzyskano z badań na terenie miast, w tym szczególnie z Warszawy (ryc. 6). Z wykopalisk tu prowadzonych znane są wszystkie gatunki nowożytnych naczyń ceramicznych odnotowywane w tym czasie na Mazowszu. Zespoły zabytków pochodzące z innych miast odznaczają się także różnorodnością, mimo że niektóre gatunki naczyń pozyskiwano w bardzo małych ilościach, albo datowano na późną nowożytność. Z badań archeologicznych zamków nie są znane naczynia pseudofajansowe, natomiast podczas badań dworów nie znaleziono wyrobów porcelanowych, pseudofajansowych oraz majolikowych. Najmniej zróżnicowane zbiory naczyń ceramicznych odkryto na zamku w Gostyninie i na Zamku Jazdowskim, na dworze w Borówku oraz w Błoniu i na Nowym Mieście w Warszawie. Stamtąd znane są jedynie naczynia ceglaste polewane i pseudomajolika. Także wśród znalezisk ze stanowisk wiejskich odnotowano jedynie naczynia ceglaste i białe z polewą lub bez. Na podstawie prezentowanego zasobu źródeł archeologicznych nie można jednak wskazać zespołów gatunków naczyń charakterystycznych dla poszczególnych kategorii stanowisk.

Znaleziska naczyń siwych oraz ceglastych (z polewą i bez) są powszechne na całym Mazowszu. Naczynia białe znajdujące się na całym omawianym obszarze, ale na północnym Mazowszu są bardzo rzadkie. Także ceramika szlachetna — kamionka, porcelana, pseudofajans

¹⁶ P. Świątkiewicz, *Murowany dwór...*, s. 265–302; tenże, *Badania sondażowe...*, s. 201–218; por. Aneks — T. Olszacki, A. Rożański 2015.

¹⁷ Por. Aneks — M. Ołędzki 1981.

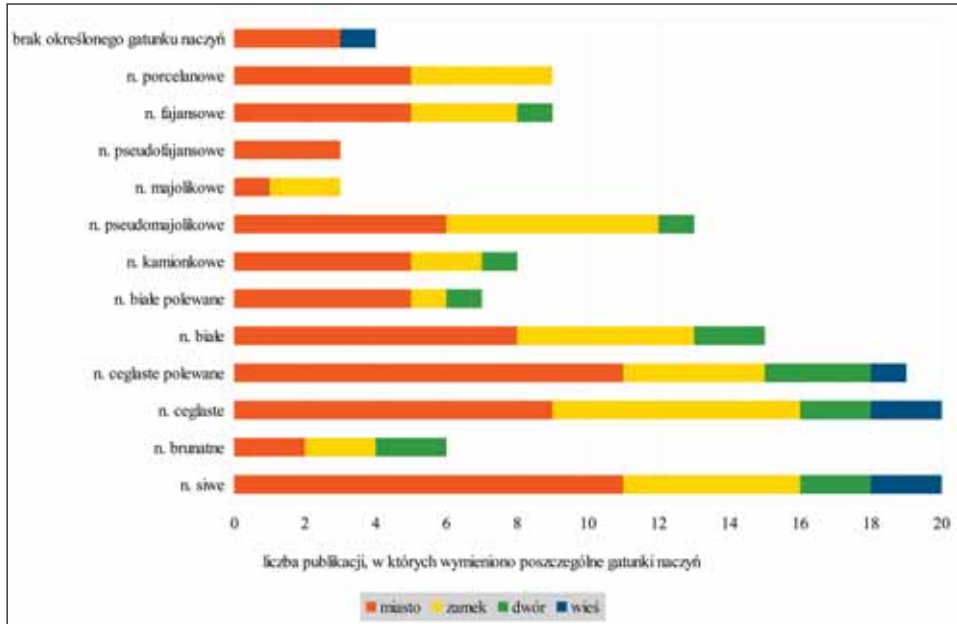
Ryc. 6. Mapa znalezisk nowożytnych naczyń ceramicznych z Mazowsza według gatunków naczyń. Oprac. A. Lis

Fig. 6. A map of modern-period pottery finds in Mazovia according to different types of vessels. Compiled by A. Lis

i fajans, majolika i pseudomajolika znana jest z prac wykopaliskowych z całego uwzględnionego obszaru, ale w jego części północnej odnotowywano ją sporadycznie.

Lektura opracowań znalezisk nowożytnych naczyń ceramicznych z badań wykopaliskowych przynosi dane, umożliwiające wstępne rozpoznanie stanu ich badań na obszarze Mazowsza (ryc. 1). Przede wszystkim zwraca uwagę nierównomierne rozmieszczenie stanowisk, z których opublikowano do tej pory nowożytna naczynia ceramiczne. Zbiory z obszaru północnego Mazowsza pozostają dotychczas niemal nieznanne. Większość prowadzonych na tym obszarze prac to nadzory archeologiczne w miastach, w toku których nie uzyskano znaczącej liczby znalezisk nowożytnych. Natomiast z wielu wykopalisk systematycznych (między innymi w Bieżuniu i Łomży) dotychczas nie opracowano pozyskanych zbiorów tej kategorii wyrobów glinianych.

Adres Autorki:
mgr Aleksandra Lis
Studium Doktoranckie IAE PAN
Al. Solidarności 105
00-140 Warszawa
aleksandra.lis@gmail.com

Ryc. 7. Liczebność publikacji znalezisk poszczególnych gatunków nowożytnych naczyń ceramicznych z podziałem na kategorie stanowisk, z jakich pochodzą. Oprac. A. Lis

Fig. 7. Numbers of publications of modern-period pottery finds in different categories of vessels, including categories of the sites where they were found. Compiled by A. Lis

ANEKS

Opracowania z zasobów archiwalnych Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Ciechanowskiego Towarzystwa Naukowego

Cędrowski R.,

- 1998 „Sprawozdanie z badań archeologicznych nadzorów archeologicznych wykopów pod media na osiedlu mieszkaniowym Nadrzeczna w Mińsku Mazowieckim”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Siedlcach
- 1999 „Sprawozdanie z ratowniczych badań archeologicznych prowadzonych na skrzyżowaniu ul. Mazowieckiej i B. Joselewicza w Ostrołęce”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- 2000a „Sprawozdanie z przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych (nadzorów) podczas prac budowlanych magistral kanalizacji deszczowej i sanitarnej oraz wodociągu wykonywanych w Mińsku Mazowieckim”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Siedlcach
- 2000b „Sprawozdanie z ratowniczych badań archeologicznych — nadzorów nad wykopami pod słupę trakcji energetycznej w obrębie ul. Mickiewicza w Makowie Mazowieckim”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce

- 2001a „Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego wykopów pod magistralę sanitarną w Przasnyszu, w rejonie ul. 3. Maja i św. Stanisława Kostki”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- 2001b „Sprawozdanie z przeprowadzonych ratowniczych badań archeologicznych — nadzorów nad wykopami pod magistralę kanalizacyjną w ulicach Rynek, Ciechanowska i Ławnicza w Przasnyszu”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- 2003 „Sprawozdanie z przeprowadzonych ratowniczych badań archeologicznych w ulicach Rybaka, Świętokrzyska, Skryta w Ostrołęce”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- 2007 „Ratownicze badania archeologiczne — nadzory archeologiczne odsłonięć ziemnych związanych z modernizacją ul. Gomulickiego w Ostrołęce”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- Cędrowski R., Smoliński A.,
- 1995a „Sprawozdanie z nadzorów archeologicznych wykopu pod kanalizację przebiegającego w ul. Spółdzielczej w Makowie Mazowieckim”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- 1995b „Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego wykopu wodociągowego usytuowanego w północno-wschodniej części rynku w Makowie Mazowieckim”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- Cędrowski R., Smoliński A., Żółkowski S.,
- 1995 „Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego wykopu pod magistralę kanalizacyjną przebiegającą na ul. Głowackiego w Ostrołęce”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- 1996 „Sprawozdanie z nadzorów archeologicznych przeprowadzonych w Ostrołęce na ul. Świętokrzyskiej i Gomulickiego”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- Olszacki T., Rożański A.,
- 2015 „Wstępne sprawozdanie z interdyscyplinarnych badań archeologiczno-architektonicznych w rejonie identyfikowanym z zamkiem w Sierpcu”, Łódź, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Płocku
- Ołędzki M.,
- 1981 „Wstępne sprawozdanie z badań PP PKZ/o Łódź na zamku w Gostyninie”, Łódź, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Płocku
- Pikulińska-Ciuk M.,
- 1980 „Ciechanów-Zamek. Sprawozdanie z badań archeologicznych prowadzonych w latach 1977–1980”, mpis w archiwum Ciechanowskiego Towarzystwa Naukowego w Ciechanowie
- 1984 „Ciechanów-Zamek. Sprawozdanie z badań archeologicznych prowadzonych w latach 1981–1983”, mpis w archiwum Ciechanowskiego Towarzystwa Naukowego w Ciechanowie
- Rytter E.,
- 1990 „Wyniki prac wykopaliskowych prowadzonych na stanowisku Ciechanów-Zamek w latach 1984–86”, mpis w archiwum Ciechanowskiego Towarzystwa Naukowego w Ciechanowie
- Smoliński A.,
- 1996–1997 „Sprawozdanie z badań archeologicznych i nadzorów przeprowadzonych na trasie przebiegu gazociągu w Ostrołęce”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce

- Smoliński A., Auch M., Trzeciecki M.,
2010 „Opracowanie ratowniczych badań wykopaliskowych wyprzedzających budowę korektora sanitarnego wzdłuż ul. Zduńskiej w Płońsku”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ciechanowie
- Smoliński A., Zaborowska H.,
1999 „Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego wykopu wodociągowego usytuowanego wzdłuż ul. Franciszkańskiej w Makowie Mazowieckim”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- Trzeciecki M., Gładki M.,
2006 „Ratownicze archeologiczne badania wykopaliskowe na stan. nr 4 w Niegowie”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce
- Zaborowska H., Smoliński A., Żółkowski S.,
1997 „Sprawozdanie z nadzorów archeologicznych prowadzonych na ulicy Berka Joselewicza w Ostrołęce”, mpis w archiwum MWKZ, delegatura w Ostrołęce

A SURVEY OF ARCHAEOLOGICAL SOURCES FOR STUDYING MODERN-PERIOD
POTTERY IN MAZOVIA

The article surveys the currently available archaeological sources for researching modern-period pottery in Mazovia. Few purely modern-period sites have been discovered so far and even fewer clay artefacts found in them have been subject to extensive study. The article lists finds of pottery in Mazovia dated from the mid-16th to the 19th c., including those described in published materials and in typescripts available in the archives of the Mazovia Heritage Conservation Office. The information covers the following categories: the type of the archaeological site, the character of research that was conducted, the mode of presenting results, the dating and classification of the revealed pottery artefacts.

Translated by
Izabela Szymańska

Słowa kluczowe: nowożytny garncarstwo, Mazowsze, źródła archeologiczne
Key words: modern-period pottery, Mazovia, archaeological sources